

Onderwerp Stand van zaken exploitatie en scenario-ontwikkeling Frans Hals Museum	
Nummer	2020/881160
Portefeuillehouder	Meijs, M.-Th.
Programma/beleidsveld	4.2 Economie, toerisme en cultuur
Afdeling	ECDW
Auteur	Spek, E. van der
Telefoonnummer	023-5113652
Email	evanderspek@haarlem.nl
Kernboodschap	Met deze informatienota wordt de raad geïnformeerd over de huidige financiële positie van het Frans Hals Museum en de stappen die tijdens de coronacrisis zijn gezet in de scenario-ontwikkeling voor een duurzame museumexploitatie. De door het museum opgestelde scenario's zullen door een onafhankelijk bureau getoetst en gevalideerd worden, waarbij tevens een compleet nulscenario wordt uitgewerkt. Het college wil op basis daarvan in februari 2021 een besluit nemen, waarbij ook de uitkomsten worden betrokken van nog lopende onderzoeken naar het collectiebeheer en de onderhoudsplannen van het museale vastgoed. Een raadsvoorstel wordt voorgelegd aan de commissie, voorafgaand aan besluitvorming over de kadernota 2022.
Behandelvoorstel voor commissie	Het college stuurt de informatienota ter informatie naar de commissie Ontwikkeling.
Relevante eerdere besluiten	- Uitkomsten onderzoek exploitatie Frans Hals Museum en aanvullende subsidie (2019/955875) in raadsvergadering 30 januari 2020 - Toezegging voor de kadernota 2021 te komen met de invulling van de scenario's (2020/97288) in raadsvergadering 30 januari 2020 - Toezegging een nulscenario te betrekken in de besluitvorming (2020/658186) in commissie ontwikkeling 4 juni 2020

Besluit College d.d. 20 oktober 2020	1. Het college stelt de informatienota aan de commissie vast. de secretaris, de burgemeester,
---	--

1. Inleiding

In opdracht van de gemeente en het Frans Hals Museum heeft onderzoeksbureau BMC in 2019 een onderzoek uitgevoerd naar de exploitatie van het museum, waaruit bleek dat de instelling kampt met structurele tekorten. Dit onderzoek is in januari 2020 besproken met de raad, die vervolgens een extra eenmalige subsidie van € 350.000 heeft verstrekt om een verslechtering van de financiële positie van het museum te voorkomen. Besluitvorming over de structurele exploitatie en een duurzame oplossing zal plaatsvinden aan de hand van scenario's.

Op 4 juni 2020 heeft de wethouder cultuur aan de commissie ontwikkeling meegedeeld dat de scenario-ontwikkeling als gevolg van de coronacrisis vertraging heeft opgelopen. Deze ongekende crisis, met zeker ook voor de culturele sector ingrijpende effecten, heeft sinds half maart veel gevraagd van het museum en de ambtelijke organisatie. De gemeente heeft prioriteit gegeven aan het bieden van een vangnet voor de gehele culturele infrastructuur van Haarlem. Deze inzet heeft voor het museum geresulteerd in gemeentelijke noodsteun van bijna € 755.000, gematcht met eenzelfde bijdrage van het rijk.

Ondertussen zijn er ook in de scenario-ontwikkeling voor de structurele museumexploitatie belangrijke stappen gezet:

- Op verzoek van de gemeente heeft het museum drie scenario's uitgewerkt; stop de tekorten (wat is nodig om een technisch faillissement te voorkomen), basis op de orde (hoe kunnen de museale taken voldoende uitgevoerd worden) en topmuseum (maximaal cultureel, maatschappelijk en economisch rendement). In juni heeft het museum een eerste conceptrapport opgesteld, welke in de zomer verder is uitgewerkt. In september heeft het museum een nadere onderbouwing aangeleverd.
- De wethouder heeft de raad toegezegd ook een zogeheten nulsceario te onderzoeken; wat gebeurt er met gelijkblijvende middelen en/of het afstoten van de tweede locatie? Het door

het museum aangeleverde rapport bevat ook bouwstenen voor dit vierde scenario, mee te nemen in de besluitvorming.

- Zoals aangegeven in het raadsvoorstel van afgelopen januari is het nodig om bij de scenario-ontwikkeling een onderscheid te kunnen maken in maatregelen op korte en lange termijn, met bijzondere aandacht voor de collectiezorg. In dat kader heeft de commissie ontwikkeling op 26 februari jl. ook een werkbezoek afgelegd aan enkele depots van het museum. Om onderbouwde keuzes te kunnen maken, heeft de gemeente afgelopen zomer opdracht gegeven voor een deskundige en onafhankelijke inspectie van het beheer van de collectie, conform artikel 5 van de beheerovereenkomst.
- Tevens is opdracht gegeven voor een gedetailleerde analyse van de meerjarenonderhoudsplannen en onderhoudsdemarcatielijsten, om tot een beter beeld te komen van de aard en omvang van de onderhoudsopgave van het museale vastgoed en de demarcatie van verantwoordelijkheden tussen gemeente en museum.

2. Kernboodschap

Scenario-ontwikkeling

Naar aanleiding van de besluitvorming in de raad van afgelopen januari is het museum gevraagd de scenario's uit te werken. Om een goede aansluiting met het onderzoek uit 2019 te garanderen, heeft het museum zich hierbij laten ondersteunen door BMC.

Het college hecht aan een onafhankelijke toetsing van de door het museum opgestelde scenario's, ten behoeve van een objectieve oordeelsvorming en zorgvuldige besluitvorming. Een extern onderzoeksbureau wordt gevraagd cijfers en aannames te valideren, daar waar nodig nadere onderbouwing en aanbevelingen te geven, en tevens het nulscenario uit te werken tot een compleet vierde scenario. Het college neemt in november een besluit over de opdrachtverstrekking.

De voortdurende coronacrisis trekt een zware wissel op de voorbereiding van besluitvorming over een duurzame exploitatie van het Frans Hals Museum. Om een zuivere beoordeling te kunnen doen van de structurele (on)mogelijkheden van de museumexploitatie, blijft het effect van corona buiten beschouwing in de scenario's.

Op basis van de onafhankelijke toetsing en validatie wil het college in februari 2021 een keuze maken voor een bepaald scenario en een voorstel voorleggen aan de raad. Dan zullen de rapporten van het museum en de second opinion gepresenteerd worden. In de besluitvorming betreft het college ook de uitkomsten van de onderzoeken naar het collectiebeheer en de onderhoudsplannen.

Inspectie collectiebeheer

De zorg voor de collectie van de stad Haarlem is leidend bij het nemen van maatregelen, zoals aangegeven in het raadsvoorstel van afgelopen januari. Bij de verzelfstandiging van het FHM hebben

gemeente en museum een beheerovereenkomst voor 30 jaar afgesloten. In artikel 4 staat onder meer:

Lid 3. Ten aanzien van het beheer van de collectie wordt uitgegaan van de toestand van registratie en conservering (actief en passief) van de voorwerpen op het moment van overdracht. Ten behoeve van de vaststelling van de kwalitatieve en kwantitatieve conditie van de Gemeentelijke collectie, vindt op het moment van verhuizing naar het nieuwe depot een externe nulmeting plaats.

Lid 13. De gemeente realiseert een nieuw depot voor de collectie, dat naar verwachting eind 2010 gebruiksklaar zal zijn.

Als gevolg van bezuinigingen is in overleg tussen gemeente en museum afgesproken geen nieuw depot te realiseren, en er heeft geen nulmeting plaatsgevonden. Wel is in 2014 de zolder van het museum ingericht als depot. De gemeente heeft besloten nu conform artikel 5 van de beheersovereenkomst de collectie en het beheer te laten inspecteren:

Artikel 5. Controle

1. De Gemeente is gerechtigd de collectie te inspecteren.
2. Eén keer per vier jaar, te beginnen in 2010 stuurt de Stichting aan de Gemeente een verklaring van goedkeuring van het beheer van de collectie. Deze verklaring is afkomstig van een onafhankelijke deskundige die daartoe door de Gemeente is aangezocht en komt voor rekening van de gemeente.

Het onderzoek van Helicon Conservation Support is in de loop van september afgerond, waarna de uitkomsten en mogelijk vereiste maatregelen besproken zullen worden met het museum. Naar verwachting vragen de interne en externe opslag aandacht, evenals de klimatologische omstandigheden in de museale ruimten. Als er extra investeringen nodig zijn, kan de claim worden meegenomen in de Kadernota 2022.

Vastgoed

Aan de raad is gemeld dat in navolging van het advies van BMC geïnventariseerd zal worden wat de wensen en behoeften met betrekking tot de museumgebouwen zijn, gecategoriseerd in:

1. Wensen tot aanpassing van het reguliere eigenaarsonderhoud;
2. Aanvullende wensen tot het verrichten van onderhoud dat specifiek gericht is op de museale functie;
3. Wensen tot het verrichten van gemeentelijke investeringen in de gebouwen, gericht op het toekomstbestendig maken van de museumexploitatie.

Naar aanleiding van de eerste twee punten is opdracht gegeven aan Toornend Partners om een gedetailleerde inhoudelijke onderlegger op te stellen met betrekking tot het onderhoud van de twee locaties van het museum. Daarmee kan tot een beter beeld worden gekomen van de aard en omvang

van de onderhoudsopgave, en de kosten daarvan. Doel is om tot een heldere, nieuwe lijst met afspraken en verantwoordelijkheden te komen tussen museum en gemeente.

Bijzondere aandachtspunten in het onderhoud en bij eventuele investeringen zijn het depot en de behoud- en beheerfunctie. De depotbehoefte zal gezien worden in combinatie met eventuele planvorming voor de opslag van het Noord-Hollands Archief en van Bureau Archeologie, en mogelijk ook die van andere musea zoals het Dolhuys.

Corona en huidige financiële positie van het Frans Hals Museum

De scenario's en de subsidiebehoefte van het museum worden ook nog beïnvloed door het financiële resultaat 2019 en de prognose voor 2020. Uit de inmiddels vastgestelde jaarrekening 2019 blijkt dat het nadelige resultaat uit de gewone bedrijfsvoering - € 277.000 was, maar dat als gevolg van onder andere het eenmalig kunnen laten vrijvallen van een bestemmingsreserve het jaar afgesloten is met een positief resultaat van € 45.000 (zie ook collegebesluit 2020/714956, vaststellen subsidie 2019). Het eigen vermogen ultimo 2019 bedraagt na toevoeging van het positief resultaat € 57.000.

Het verwachte tekort voor 2020 inclusief corona-effect bedraagt € 1.376.258.¹ Vanwege de eenmalige subsidie van € 350.000 eerder dit jaar, en de maximale corona compensatie vanuit het Rijk en de gemeente, rekent het FHM echter uiteindelijk op een positief exploitatieresultaat van € 464.630.

De opmerkelijke verbetering van de vermogenspositie verandert niets aan de zorgwekkende reguliere exploitatie. Bovendien kan de buffer weer snel verdwijnen indien sprake is van opnieuw aangescherpte 1,5 meter maatregelen of naarmate de coronacrisis langer voortduurt in 2021. Het museum kent een sterke afhankelijkheid van externe fondsen en publieksinkomsten. De crisis heeft laten zien dat succesvol ondernemerschap ook kwetsbare kanten kent. In 2020 heeft de gemeente samen met het Rijk forse compensatie kunnen bieden. Het kabinet heeft inmiddels ook nieuwe steunmaatregelen aangekondigd specifiek voor de culturele sector, tot 1 juli 2021. De voorwaarden en mogelijkheden voor de culturele instellingen in Haarlem zijn nog niet bekend.

3. Consequenties

De coronacrisis heeft de planvorming en scenario-ontwikkeling voor het Frans Hals Museum onder druk gezet. Besluitvorming over een duurzame exploitatie in onzekere coronatijden is ingewikkeld, maar het Frans Hals Museum verdient een duidelijk en solide perspectief. Het museum beheert en presenteert de gemeentelijke collectie en heeft daarmee van oudsher een unieke plek in de culturele infrastructuur van onze stad. De gemeente Haarlem hecht grote waarde aan zijn (inter)nationaal bekend museum en eeuwenoude collecties.

¹ Bron: voortgangsrapportage FHM d.d. 4 september 2020. De prognose is bijgesteld ten opzichte van de in de jaarrekening 2019 genoemde cijfers.

Gelet op het resultaat 2019 en de voorlopige prognose voor 2020 is er nog tijd voor het verder onderbouwen en laten toetsen van de scenario's in overleg met het museum, en het afronden van de onderzoeken naar het collectiebeheer en de onderhoudsplannen. De uitkomsten hiervan worden betrokken in een integraal voorstel aan de raad, waarmee de visie op het Frans Hals Museum gestalte krijgt; wat is de betekenis van het museum voor de stad, en welke taken en budgetten horen hierbij?

In het voorjaar van 2021 vindt ook besluitvorming plaats over het algemene cultuurbeleid van de gemeente Haarlem, als een nieuw cultuurplan aan de raad ter besluitvorming wordt voorgelegd. Daarnaast blijft de voortdurende coronacrisis veel aandacht vragen. Het kabinet heeft inmiddels nieuwe steunmaatregelen aangekondigd specifiek voor de culturele sector, tot 1 juli 2021. De voorwaarden en mogelijkheden voor de culturele instellingen in Haarlem zijn nog niet bekend, maar de gemeente blijft zich inzetten voor het waar mogelijk bieden van een helpende hand.

4. Vervolg

De planning voor de komende maanden:

- November-december 2020: validatie scenario's & afronden onderzoeken collectiebeheer en onderhoud
- Februari 2021: besluitvorming college
- 4 maart 2021: commissie ontwikkeling
- Voorjaar 2021: voorstel kadernota en invulling Investeringsplan

5. Bijlagen

-